

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ

**КАПІТУЛА Олена, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»**

Національний університет водного господарства та природокористування

Анотація. У дослідженні розглянуто питання виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості в сучасних умовах діяльності підприємства. Проаналізовано вплив узгодження податкового і бухгалтерського обліку на механізм створення резерву сумнівних боргів та визначено його значення для формування податкового прибутку. Подано методичні підходи до оцінювання поточної дебіторської заборгованості за чистою реалізаційною вартістю та до визначення розміру резерву на звітну дату. Наголошено на важливості принципу обачності як основного інструменту недопущення заниження витрат та зобов'язань та завищення активів та доходів підприємства. Доведено, що формування резерву сумнівних боргів є ключовим елементом системи ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та важливою передумовою достовірності інформації у фінансовій звітності.

Ключові слова: заборгованість дебіторів, резерв сумнівних боргів, сумнівні борги, чиста реалізаційна вартість, оцінка зобов'язань, нормативно-правова база.

Одним із ключових вимог ведення бухгалтерського обліку є достовірне відображення інформації щодо активів, капіталу та зобов'язань підприємства. У цьому контексті особливе значення має правильне відображення у звітності дебіторської заборгованості, адже в сучасних умовах розвитку економіки існує високий ризик того, що контрагенти не виконають своїх зобов'язань [1, с. 125-126]. Наявність дебіторської заборгованості завжди пов'язана з певною ймовірністю її непогашення. Якщо існує сумнів у поверненні такої заборгованості, вона набуває статусу сумнівної, а за відсутності заходів щодо її стягнення та після закінчення строку позовної давності – перетворюється на безнадійну. Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» для покриття можливих втрат від неповернення боргів за відвантаженою продукцією, виконані роботи чи надані послуги створюється резерв сумнівних боргів. Такий резерв є сумою витрат, що відповідає величині дебіторської заборгованості, повернення якої під загрозою. Його створення дозволяє заздалегідь врахувати ймовірні збитки, не чекаючи, коли заборгованість залишиться безнадійною. Нормативні документи визначають два методи обчислення резерву сумнівних боргів (рис. 1).

Рисунок 1 – Методи визначення резерву сумнівних боргів

Джерело: узагальнено автором за інформацією [2, с. 130]

За першим методом – розмір резерву визначають шляхом аналізу фінансової спроможності конкретних дебіторів. Підприємство має дослідити їхню платоспроможність та визначити індивідуальний коефіцієнт сумнівності. Якщо активи дебітора перевищують або дорівнюють його зобов'язанням, він вважається платоспроможним. Про можливу неплатоспроможність можуть свідчити відсутність коштів на рахунках чи прострочені кредиторські борги. Загальний резерв формується як сума індивідуально розрахованих величин за кожним контрагентом. Однак даний метод має суб'єктивний характер, адже достовірність результатів залежить від якості інформації та компетентності спеціаліста [2, с. 129-133]. За методом коефіцієнта сумнівності резерв визначається на основі класифікації простроченої заборгованості дебіторів. Для цього залишок заборгованості необхідно помножити на відповідний коефіцієнт сумнівності. При цьому залишок резерву на дату складання балансу не може перевищувати суми самої дебіторської заборгованості. Основною метою такого резерву є зменшення негативного впливу списання безнадійних боргів на фінансовий стан підприємства [3, с. 106]. У наказі про облікову політику субекти господарювання самостійно визначають періодичність та принципи групування заборгованості за рядками непогашення. Найбільш доцільним вважається розподіл на інтервали до трьох років. У міжнародній практиці акцент робиться на відображенні дебіторської заборгованості у чистій реалізаційній вартості, що вимагає створення резерву сумнівних боргів [4, с. 80]. Згідно з Планом рахунків, облік резерву ведеться на бухгалтерському рахунку 38 «Резерв сумнівних

боргів». За кредитом цього рахунка показується формування резерву (у кореспонденції із витратами), а за дебетом – використання резерву при списанні боргів або зменшенні резерву. У бухгалтерському обліку створення резерву сумнівних боргів відображається такою кореспонденцією рахунків: Дебет 944 «Сумнівні та безнадійні борги» – Кредит 38 «Резерв сумнівних боргів». Аналітичний облік цього резерву здійснюють за кожним боржником або за рядками прострочення, залежно від обраного методу. Підставою для нарахування є розрахунок бухгалтерії. Відповідно до НП(С)БО 10 сумнівною вважається поточна дебіторська заборгованість за товари чи послуги, щодо якої існує невизначеність у погашенні [5]. У Ф № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)» сума сформованого резерву показується у складі інших операційних витрат. Якщо заборгованість визнається безнадійною, її списують із зменшенням відповідного резерву, не впливаючи повторно на витрати. Якщо резерву не вистачає, списання здійснюється безпосередньо на інші операційні витрати. Повернені суми раніше списаних боргів відображаються у складі інших доходів. Якщо ж резерв не створювався, то безнадійна заборгованість одразу списується на витрати. В балансі сума резерву вираховується із первісної вартості заборгованості дебіторів за продукцію, товари чи послуги (стаття 1125 Ф №1 фінансової звітності) [6, с. 150-153].

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що створення резерву сумнівних боргів є необхідним інструментом забезпечення достовірності фінансової звітності та дотримання принципу обачності у бухгалтерському обліку.

Література:

1. Сидоренко О., Клименко Т., Гливенко В. Нормативно-правове забезпечення обліку резерву сумнівних боргів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2(30). С.125-138. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-125-138](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-125-138)
2. Тесленко Т. І. Сутність та порядок формування резерву сумнівних боргів. *Modern economics*. 2018. № 10. С. 129–133. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/the-essence-and-order-of-forming/>
3. Фінансовий облік : навчальний посібник / В. М. Краєвський та ін. Ірпінь : Держ. податк. ун-т, 2022. 616 с.

4. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця : Вид-во ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 496 с.

5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : Наказ М-ва фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

6. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка та ін. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 488 с.

***Summary.** The study examines the issue of the emergence of doubtful and bad debts in modern conditions of enterprise activity. The impact of the reconciliation of tax and accounting on the mechanism for creating a reserve for doubtful debts is analyzed and its significance for the formation of tax profit is determined. Methodological approaches to assessing current receivables at net realizable value and determining the size of the reserve at the reporting date are presented. The importance of the principle of prudence as the main tool for preventing understatement of expenses and liabilities and overstatement of assets and income of the enterprise is emphasized. It is proved that the formation of a reserve for doubtful debts is a key element of the accounting system at the enterprise and an important prerequisite for the reliability of information in financial reporting.*

***Keywords:** debtors' debt, reserve for doubtful debts, doubtful debts, net realizable value, valuation of liabilities, regulatory and legal framework.*

***Науковий керівник: ПАВЕЛКО Ольга,
д-р екон. наук, професор,
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне***